

Čurković-Major Franciska¹

A ZÁGRÁBI HUNGAROLÓGIAI TANSZÉK MŰFORDÍTÓ MŰHELYE

Abstract

The article presents the translation workshop of the Zagreb Department of Hungarian Studies. It gives an overview of its history from its beginnings to this day and also gives an account of its translation methods. Subsequently, it follows the translation activity from year to year. Finally, it gives an list of the translated literary works (or their excerpts) in the order they were published.

Keywords: *translation workshop of the Zagreb Department of Hungarian Studies, translation methods, chronicle of translation activity, published translations*

Kulcsszavak: *a zágrábi Hungarológiai Tanszék műfordítói műhelye, a fordítás módja, a fordítói tevékenység krónikája, megjelent fordítások*

1. A kezdetektől máig

A műfordító műhely létrejöttét a Zágrábi Egyetem Bölcsészettudományi Kara Hungarológiai Tanszékén többféle műfordítói tevékenység előzte meg. Mivel a tanszékre főleg olyan hallgatók iratkoznak, akik nem tudnak magyarul és csak az első évben kezdik tanulni a nyelvet, így az első néhány évben az előadások nyelve horvát. Emiatt a magyar irodalom oktatása igen nagy nehézségekbe ütközik, mivel különösen a tanszék indulása kezdetén a magyar irodalmi kánonba sorolható műveknek nem volt horvát fordításuk. Ezt áthidalandóan az oktatási programba hamarosan bevezettük az *Irodalmi szövegek értelmezése* tantárgyat, amely keretében a hallgatók lefordították a következő irodalmi szemináriumi órán tárgyalandó költeményeket vagy prózai művek részleteit, majd a tanár segítségével értelmezték. Ezeknek a fordításoknak a minősége igencsak megkérdőjelezhető volt, hiszen a tanév kezdetén még csak egy éve tanultak magyarul. Ezért az értelmezés jórészt a téves fordítások javításában és a szöveg érthetővé tételében jutott kifejezésre, ám maga a fordítási munka igen kedvezően hatott a hallgatók nyelvi kompetenciájának fejlesztésére.

Tanszékünk 2003 őszén konferenciát szervezett a Rijekai Egyetem Kroatisztika Tanszékével és az ELTE Művelődéstörténeti Tanszékével Fiume és a magyar kultúra cím-

¹ Čurković-Major Franciska PhD, egyetemi docens, University of Zagreb, curkovicmf@gmail.com

mel. A konferencia bevezetésül Tanszékünk munkatársai Fiuméhez kapcsolódó tanulmányokból és a városhoz kapcsolódó témájú, magyar szépirodalmi szövegek horvát nyelvű fordításából készítettek egy összeállítást, amelyet a Književna Rijeka nevű folyóirat megjelentetett közvetlenül a konferencia kezdete előtt. Az irodalmi szövegeket a Tanszék néhány, főleg magyar származású hallgatója fordította le Ladányi István, a Hungarológiai Intézet kiküldött lektorának vezetésével a 2002/2003-as tanév nyári szemeszterében. Ezzel párhuzamosan, 2003 tavaszán a Magyar Írószövetség vendégeként Magyarországra utazott az akkor még egységes Horvát Írószövetség, amely ebből az alkalomból ellátogatott a Magyar Fordítóház Alapítvány Balatonfüreden működő Fordítóházába is. Kiss Gy. Csaba, a Zágrábi Egyetem Bölcsészettudományi Kara Hungarológiai Tanszékének akkori kiküldött vendégtanára is tagja volt a csoportnak, amely a horvát író vendégeket kalauzolta. Ő vetette fel a Fordítóház vezetőjének, Rácz Péternek azt az ötletet, hogy a zágrábi hallgatók is részt vehetnének egy fordítóházi gyakorlaton. Rácz Péter nyitott volt az együttműködésre, így a hallgatók első, egyszeri alkalomra készült fordítás-összeállítását még a 2003-as év őszén követhette a balatonfüredi Fordítóházban töltött tábor, s így megkezdődött az együttműködésünk a Fordítóházzal. Ebben nagyon fontos szerepet játszott az a fentebb említett tény, hogy a hallgatók már a második év kezdetétől fordítottak irodalmi szövegeket. A fordítóházi tábort évente újabbak követték, majd az egyetemi oktatáson kívüli fordítások, míg végül a fordítási tevékenység fordítói szemináriumként hivatalosan is az oktatás részévé vált. Ma a zágrábi Hungarológia mesterképzésében választott tárgyként szerepel az Irodalmi szövegek fordítása tantárgy, amely két szemeszteres, és amely keretében magyar szövegeket fordítunk horvát nyelvre. E szemináriumon részt vevő hallgatók közül kerülnek ki azok, akik azután a fordítóházi táborba is eljutnak.

2. A munka módja és nehézségei

Kezdetben a fordítótáborban más kollégáim is vezettek csoportot, de miután távoztak Zágrábból, a fordítási tevékenység irányítását magam vettem kézbe. Mivel az az elképzelésem, mely szerint a fordítói munkafolyamatot az első alkalommal vezetem, bevált, a későbbiekben is így dolgoztam a csoportommal. Fordításelméleti előadásokat nem tartottam a hallgatóknak, mivel eleinte időszaki tevékenységről volt szó, így nem is volt rá sem mód, sem idő. A fordítandó szöveget én választottam ki és javasoltam a hallgatóknak, hogy olvassák el a teljes szöveget. A szöveg kiválasztása után egy olyan szövegmennyiséget, amelyről feltételeztem, hogy a Fordítóházban eltöltendő idő alatt fel tudjuk dolgozni, több részre osztottam és kb. egy hónappal az indulás előtt kiosztottam a hallgatóknak, hogy készítsenek belőle nyersfordítást. Ennek az átadása volt a fordítóházi tartózkodás „belépőjegye”. Ezeket a fordításokat átnéztem és bejelöltem a hibásan vagy tévesen fordított részeket. Ennek alapján már láthatóak voltak a csoport tagjaira jellemző hibák, erről a fordítótábor kezdetén tartott bevezetőben szóltam nekik. A szöveg magyar eredeti változata megvolt a hallgatóknak, a horvát nyersfordítást

a Fordítóházba érkezésünk után a bejegyzett észrevételeimmel együtt fénymásolatban megkapták. A munka kezdetekor tehát jól láthatták, hol és mi a hiba. Ezután kezdődött az igazi munka. Mondatról mondatra olvastuk a horvát szöveget, és minden olyan mondatnál, amely nem felelt meg az eredetinek, megálltunk, és közösen megkerestük a helyes megoldást. Az első lépés a lexikai és nyelvtani hibákból adódó helytelen megoldások javítása volt. Legelőször a szókészlettel, azután a szószervezetekkel, majd a mondat szerkezettel kapcsolatos problémákkal foglalkoztunk. Ezután tértünk rá arra, hogy stilisztikai szempontból is megfelelő, árnyalt megoldást találjunk. Ilyenkor igyekeztünk megtalálni egy-egy szó megfelelő szinonimáját. Ha a magyar szövegben voltak állandósult szókapcsolatok, akkor kerestük, hogy van-e a horvát nyelvben annak megfelelő frazéma. Volt eset, amikor találtunk megfelelő szólást vagy közmondást, volt, amikor nem. Mindenkor szem előtt tartottuk azt az elvet, hogy ha egy-egy esetben nem tudtunk a magyar eredetihez hasonló, találó kifejezést találni, akkor ezt a hiányt meg kell kísérelni máshogy pótolni. Ha a magyarban nem volt állandósult szókapcsolat, de a horvátban találtunk egy lexikailag vagy frazeológiai szempontból érdekes kifejezést, akkor azzal igyekeztünk az előző – vagy netalán később előforduló – kifejezés hiányát kompenzálni. Természetesen arra is gondot kellett fordítanunk, hogy a fordítandó szöveg irodalmi nyelven, köznyelven, archaikus nyelven vagy beszélt nyelven íródott-e, milyen nyelvjárási-, szakmai- vagy szleng kifejezések jellemzik vagy tarkítják.

A hallgatóknak fordítás közben nehézséget okozott az, hogy nem volt megfelelő magyar horvát szótár. Húsz-harminc éve megjelent magyar-szerbhorvát kéziszótár segítségével fordítottak a közelmúltig, csak néhány hónapja készült el és jelent meg a magyar–horvát kéziszótár. Munkánk közben azonban felhívtam a figyelmüket arra a fontos tényre is, hogy a kétnyelvű szótár használata nem elég, mindenképpen tanácsot kell kérni akár a magyar nyelv, akár a horvát nyelv értelmező szótáraitól. Gyakran előfordulhat ugyanis, hogy egy-egy szónak több jelentése van, ilyenkor ezek a szótárak jó szolgálatot tehetnek, különösen akkor, ha a szavak szövegbeli jelentése archaikus vagy irodalmi. Az is előfordult ugyanis, hogy az egyéni szóhasználat bizonyos mértékben eltért a köznyelvi jelentéstől. Ugyancsak fontos és hasznos volt a szinonima- és frazeológiai szótárak használata is. Régebbi irodalmi szövegeknél meg kellett néznünk a kritikai kiadásokhoz fűzött tárgyi magyarázatokat is. Volt eset, amikor történész és néprajzos szakemberek segítségét kértem bizonyos tárgyak, fogalmak horvát nyelvű megnevezéseire.

3. Mit fordítottunk

Márai Sándor *Füves könyvén* kívül eleinte elsősorban kortárs magyar írók műveiből fordítottunk, ezek a fordítások először elhangzottak a Horvát Rádió III. műsorán a *Világirodalmi próza* (*Svjetska proza*) című műsorban, de szinte mindet sikerült megjelentetni horvát folyóiratokban is. A megjelentetett fordításokhoz minden esetben írtam valamilyen kísérőszöveget: ismertetést, recenziót, teljes mű esetében pedig előszót. A tanév

közben fordított szövegek már nagyobb témakört öleltek fel. Írók születésének vagy halálának, történelmi eseményeknek az évfordulói, magyarországi írók horvátországi látogatása jó alkalom volt arra, hogy meg tudjuk jelentetni a fordításokat. Felkérésre is fordítottunk, sőt saját magunk is kezdeményeztük egy-egy mű kiadását. Később, amikor már nemcsak nagyobb tapasztalattal rendelkezünk, hanem bizonyos eredményeket is felmutathattunk, épp a fent említett bajt orvosolandó, megkezdtük a 19. századi irodalom egyes kiemelkedő műveinek fordítását. Mikszáth elbeszélésekkel kezdtünk, majd három féléven át *Az ember tragédiáját* ültettük át horvát nyelvre. Ez volt az első olyan mű, amely teljes egészében tanszéki vállalkozás volt. A hallgatók a vezetésemmel fordították a szöveget, a tanszéken dolgozó kollegina lektorálta, a nyomtatás anyagi költségeit tanszéki eszközökből fedeztük, és a kari kiadó, az FFpress vállalta a kiadást. *Az ember tragédiája* kiadásán felbuzdulva fogtunk a *Bánk bán* fordításába, majd ezt követte a *Csongor és Tünde*. E három drámának mindeddig nem volt horvát fordítása. Ezekkel a fordításokkal a legjelentősebb 19. századi drámák kerülhettek nemcsak a hallgatóink, hanem a horvát olvasó kezébe is. A könyvek küllemét emelendő, a címdalt az illető művek illusztrációival díszítettük. *Az ember tragédiája* címlapját Zichy Mihály, a *Bánk bán*-ét Konecsni György, a *Csongor és Tünde* címlapját pedig Hinz Gyula illusztrációi díszítik, az utóbbi kettőt a jogutódok szíves beleegyezésének köszönhetően.

4. A fordítótáborban részt vevő hallgatók

A Balatonfüredi fordítói tábor tagjainak kiválasztása eleinte a tábor megkezdése előtt történt meg. A hallgatóknak az első két szemeszterben magyar nyelvgyakorlatot tartottam (heti 6, majd 8 órában), a második éven pedig irodalmi szemináriumot, illetve szövegértelmezési szemináriumot, így két év alatt jól megismertem őket és az érdeklődők közül aránylag könnyen ki tudtam választani azokat a hallgatókat, akikkel a fordítóházban jól tudtam dolgozni. Ez idő alatt a csoport összeforrt, és utána, a tanév közben is megmaradt, és alkalom adtán fordított. A csoport összeállításakor fontos volt, hogy olyan hallgatók alkossák, akiknek nemcsak a nyelvtudása jó, hanem van munkafegyelme, és akik tudnak együtt dolgozni a csoport többi tagjával. Előfordult, hogy egy-egy csoportban két domináló hallgató is volt, ha ez pozitívan hatott a munkánkra, akkor szerencsés körülménynek tudhattuk be, de volt olyan eset is, amikor, különösen a fordítóházban való munka alatt, szükség volt a feszültségek elhárítására, az ellentétek elsimítására is, ami szintén a munka velejárója. Általában azonban a közösségi szellem, a jó atmoszféra, a munka minél eredményesebb elvégzésére való törekvés jellemezte a csoportokat. A fordítóházi tartózkodáskor előfordult, hogy a hallgatók lemondtak a délutáni sétáról, vagy kirándulásról, házhoz hozattunk ebédet, hogy azzal se veszítsünk időt. Amikor a tanév alatt fordítottunk, akkor szinte gyakorlattá vált, hogy az előrelátott időt mindig meghosszabbítottuk, csak hogy befejezzük egy-egy rész fordítását. A fordítói műhely munkájához való hozzáállás egész idő alatt pozitív, sőt bátran állíthatom, hogy lelkes volt.

5. A fordítói tevékenységek krónikája

2003/2004-es tanév

2003 szeptemberének utolsó hetében két öt-öt főből álló fordítói csoport érkezett Füredre. Telt ház volt tehát, amit az az érdekes tény is bizonyít, hogy az egyik hallgatónk pótágyát a könyvtárszobában állítottuk fel. Az egyik csoport vezetője Mann Jolán, a zágrábi Hungarológia külső munkatársa volt, ők Darvasi László *A lojangi kutyavadászok* című novelláskötetéből fordítottak. A másik csoportot jómagam vezettem, mi Márai Sándor *Füves könyvéből* fordítottunk részleteket. Meghívott előadóként Ladányi István, Tanszékünk akkori kiküldött lektora a *Multikulturalizmus a gyakorlatban: a vajdasági Symposion-jelenség* címen tartott előadást, továbbá vendégünk volt Papp Márió budapesti író és költő, aki fordítási érdekességekről beszélt. Az ott töltött idő alatt sikerült lefordítanunk a fordítóházi műhelymunkára kiválogatott részleteket a *Füves könyvből*, ám a hallgatónak annyira megtetszett a mű és a fordítási tevékenység is, hogy hazatérve maguk ajánlották, folytassuk tovább Márai könyvének fordítását. A tanév folyamán lefordítottuk az egész *Füves könyvet*. Sajnos, annak ellenére, hogy Márai népszerűsége akkortájt emelkedőben volt, a szerzői jogcím körüli bonyodalmak miatt, nem tudtunk kiadót találni, akit érdekelt volna az elkészült fordításunk. Munkánknak mégis lett eredménye. Fordítási találkozóink során megismertem a hallgatóimat, nemcsak fordítói képességük szempontjából, hanem emberileg is, ami a későbbi tevékenységünk szempontjából nagyon fontos volt.

2004/2005-ös tanév

2004-ben a horvátországi ITI felkért, hogy szerkesszek egy kortárs magyar drámakötetet, és a válogatás mellett a fordítást is rám bízta. Ez jó alkalomnak bizonyult, hogy az előző tanévben a *Füves könyvet* fordító hallgatók bizonyíthassanak. Miután elhatároztam, mely drámák jelennek meg a kötetben, kiválasztottam közülük azokat, akikről tudtam, hogy meg tudnak majd birkózni a feladattal. Ketten közülük 2004 augusztusában a Fordítóház ösztöndíjasaiként dolgoztak a fordításon. A kötetben Németh Ákos *Júlia és a hadnagya* című drámájának már előzőleg elkészült fordításán kívül Szilágyi Andor *El nem küldött levelek*, Pozsgai Zsolt *Prófétakeringő*, Háy János *A Gézagyerek*, Spiró György *Koccanás* című drámája jelent meg a mi négy hallgatónk fordításában.

2004 őszén nem tudtam vállalni a csoport vezetését Balatonfüredre, de a Fordítóház vezetőjének beleegyezésével 2005 februárjában hat hallgató mégis eljutott Füredre, ahol az általam válogatott József Attila versekből fordítottak egy csokornyit a költő születésének századik évfordulójára készülve. Ezeknek a verseknek a fordítását Zágrábba való visszatértük után véglegesítettük. A csoport tagjai az akkor Veszprém-ben tartózkodó Ladányi István szervezésében találkoztak a Veszprémi Egyetem hallgatóival is.

2005/2006-os tanév

2005. október 9. és 15. között ismét két öt-öt főből álló csoport tartózkodott a Fordítóházban. Az egyik csoportot Ladányi István vezette, de pár napra Mann Jolán is bese-

gített. Ők Garaczi László *Körbezuhanás* című novelláját fordították. Az általam vezetett csoport Vörös István *Novemberi köd áztatja Budapestet* című elbeszélését fordította. Meghívott vendégként érkezett Garaczi László és Vörös István, de szép számban eljöttek az előző évben megismert veszprémi hallgatók is.

2006/2007-es tanév

2006. szeptember 24-étől október 1-jéig egy nyolc hallgatóból álló csoport dolgozott a Fordítóházban a vezetésemmel. Dragomán György *A fehér király* című regényének első, *Tulipánok* című fejezetét fordítottuk. Ezzel a szöveggel az 1956-os forradalomról szerettünk volna megemlékezni. Két Mikszáth elbeszélés fordítását is terveztük, a *Bede Anna tartozása* és *A néhai bárány* című novelláét, azzal, hogy ha Füreden nem tudjuk befejezni, folytatjuk majd a tanév folyamán, amit meg is tettünk. A fordítóházi tartózkodás idején egy napra meglátogatott bennünket Branko Čegec horvát költő, aki egyben könyv- és folyóirat kiadással is foglalkozik. Szerettük volna, hogy munka közben lásson bennünket abból a célból, hogy eloszlassuk a kiadóknak a csoportos fordítás minősége iránti (gyakran nagyon is indokolt) bizalmatlanságát. Meggyőzési kísérletünk sikerült, a *Tulipánok* fordítása nemsokára megjelent a TEMA nevű folyóiratban.

2007 áprilisában a Szépirok Társaságának tagjai, Csaplár Vilmos, Csordás Gábor, Garaczi László és Németh Gábor Zágrábba látogatott, és tanszékünk hallgatói számára is szerveztünk egy találkozót a magyar írókkal. Erre az alkalomra fordítottunk részleteket az ez évi fordítói tábor hallgatóival Csaplár Vilmos *Igazságos Kádár János* című regényéből. Ezek a részletek elhangzottak a szépiroknak a Društvo hrvatskih pisaca, a Horvát Írók Társaságában rendezett irodalmi estjén is.

A két Mikszáth elbeszélés és a Csaplár regényrészletek után a csoport szeretett volna további szövegeket fordítani. Elfogadta javaslatomat, hogy fordítsunk részleteket Lovas Ildikó: *Kijárat az Adriára. James Bond Bácskában* című regényéből azzal, hogy a részletek fordítását a következő tanévben folytatjuk.

A 2006/2007-es tanév fordítási tevékenysége eredményének tekinthetjük azt, hogy a Balassi Intézet műfordítói képzésén első ízben vett rész egy hallgatónk.

2007/2008-as tanév

A balatonfüredi fordítótáborba tizenegy pályázó hallgató közül hatot választottam ki. 2007. szeptember 30-tól október 6-ig Lázár Ervin *Csillagmajor* című kötetéből *A porcelánbaba* és *A keserűfű* című elbeszélést fordítottuk. Zágrábba hazatérve lefordítottuk még *Az óriás* című elbeszélést is.

Ezzel párhuzamosan a szemeszter végén az előző évi csoporttal, amelyhez egy újabb hallgató is csatlakozott, folytattuk Lovas Ildikó regényrészleteinek fordítását azzal a céllal, hogy elkészítsünk annyit, amennyi elegendő, hogy megjelenjen egy folyóiratban. A TEMA nevű folyóiratban jelent meg, és a szerkesztő, aki egyben egy kiadó szerkesztője is, érdekesnek találta. Megbeszéltük, hogy lefordítjuk az egész regényt, és így folytattuk a fordítást.

Ebben a tanévben vendégtanárként tanszékünkön dolgozott Ladányi István, az ő vezetésével a hallgatók Lovas Ildikó *Spanyol, menyasszony* című regényéből fordítottak részleteket.

A 2007/2008-as tanévben újabb két hallgatónknak sikerült beiratkoznia a Balassi Intézet műfordítói képzésére.

2008/2009-as tanév

A fordítói tábor szeptember 14-től 20-ig tartott. Két csoport volt a Fordítóházban. Az egyiket Ladányi István vezette, ők Krasznahorkai László *Az urguai fogoly* című könyvéből fordítottak részleteket. A másik csoport a vezetésemmel Háy János *Házasságon innen és túl* című kötetének két elbeszélését fordította: a *Lajos utolsó levele Feri feleségéhez* és a *Petőfi* című elbeszéléseket. Hazatérve Zágrábba folytattuk a munkát és lefordítottunk Háy *Nehéz* című elbeszélését is. Ez alkalommal meghívott vendégünk Háy János volt, aki könyveiről és azok visszhangjáról beszélt.

Az előző évi csoporttal rendszeresen dolgoztunk Lovas Ildikó: *Kijárat az Adriára. James Bond Bácskában* című regényének fordításán, mellyel a tanév végére el is készültünk.

A Hungarológiai Tanszék tantárgy kínálatában fakultatív tantárgyként ebben a tanévben hirdettük meg először hivatalosan az egy félévig tartó fordítói szemináriumot a mesterképzés első és másodéves hallgatói számára, vagyis ebben a félévben kaptak a hallgatók először érdemjegyet a munkájukra. A tavaszi szemeszterben elkezdtük fordítani Madách Imre *Az ember tragédiája* című drámai költeményét. Elsődleges célunk az volt, hogy a BA képzés harmadik és negyedik félévének tantervében szereplő drámák a horvát anyanyelvű, ekkor még csak második éve magyarul tanuló hallgatók számára is olvashatóvá váljanak, és hogy a mű ismeretében tanulhassanak róluk. Célunk elsősorban az oktatás megkönnyítése volt, ezért szöveghű fordításra törekedtünk, nem pedig a drámák átköltése, annál is inkább, mert ahhoz költői tehetség is szükségeltetett volna. Mivel nem voltunk meggyőződve arról, hogy rendelkezünk vele, a mű verselését nem is próbáltuk meg betartani. A sorok hosszúságát azonban az eredetinek megfelelően igyekeztünk alakítani. Oktatási cél volt az oka annak is, hogy azt a – műfordítók által jogosan nem kedvelt – megoldást is alkalmaztuk, amikor lábjegyzetekben magyarázatot fűzünk a szöveg bizonyos részeihez. A fordításnak ezt a módját megtartottuk később is, amikor a *Bánk bánt* és a *Csongor és Tündét* fordítottuk.

2009/2010-es tanév

A fordítóházi tábort 2009 őszére terveztük, de több okból el kellett halasztanunk, és csak 2010. február 28-tól március 5-ig tudtuk megszervezni négy hallgató részvételével. Rakovszky Zsuzsa *A kigyó árnyéka* című regényének részleteit fordítottuk.

2009 novemberében megjelent L1 ovas Ildikó: *Kijárat az Adriára. James Bond Bácskában* című regényének horvát fordítása. A könyvbemutatóra, amelyen az író is megjelent, 2010 januárjában került sor.

2010 tavaszán Mikszáth halálának századik évfordulója alkalmából szerettük volna megjelentetni azt a két Mikszáth elbeszélést, amelyet még 2006-ban fordítottunk a

Fordítóházban, de akkor még néhány kifejezés horvát megfelelőjének hiányában nem fejeztük be, ezért 2010 tavaszán újra elővettük és véglegesítettük őket.

Ugyancsak 2010 tavaszán kezdtük el fordítani Kossuth két cikkét, Széchenyi és Weselényi Ferenc naplójából részleteket a *Novi Kamov* nevű rijekai folyóirat számára.

A tanév mindkét félévében folytattuk *Az ember tragédiája* fordítását, ami most már nem az *Irodalmi szövegek fordítása* szemináriumon belüli tevékenység volt. A három szemeszter alatt voltak, akik abbahagyták, voltak, akik csatlakoztak a fordítókhoz. A *Tragédia* fordítói közé végül azok kerültek, akik a munka végéig kitartottak.

2010/2011-es tanév

2010. szeptember 29-e és október 5-e között azokkal a hallgatókkal voltam a Fordítóházban, akik mindvégig a fordító csoport tagjai voltak, és el tudtak jönni, hogy a *Tragédia* horvát fordítását végleges formába öntsük. Ez sikerült is, habár ezután még néhányszor ellenőriztem a fordítást, nehogy valamilyen pillanatnyi figyelmetlenség következtében hibás fordítási megoldás maradjon benne.

2010 októberében a Društvo hrvatskih pisaca, a Horvát Írók Társasága meghívására Zágrábba látogatott a Szépirok Társaságából Fenyvesi Ottó és Kerékgyártó István, akik a Tanszéken is szerepeltek. Ez alkalomból Kerékgyártó István *Trüffel Milán avagy Egy kalandor élete* című regényéből fordítottunk részleteket a hallgatókkal, amelyek mindkét rendezvényen elhangzottak.

2010 decemberében Aliona Frankl látogatott Zágrábba. Azok a hallgatók, akik előzőleg a *Tragédia* fordításán dolgoztak erre a rendezvényre több író (Balázs Attila, Falcsik Mari, Finta László, Györe Balázs, Jánossy Lajos, Józsa Márta és Németh Gábor) Aliona Frankl fényképeire írt szövegét fordították a vezetésemmel, és a fényképek projekcióján fel is olvasták. A folyóiratban közölt szövegek alatt az ő nevük szerepel fordítóként.

Ebben a tanévben az *Irodalmi szövegek fordítása* szemináriumon az első félévben Krasznahorkai László *Háború és háború* című regényéből kezdtünk fordítani részleteket. 2011. március 22. és 28. közt a Fordítóházban öt hallgatóval folytattuk a munkát. Hazatérve folytattuk a fordítást, hogy megfelelő mennyiségű szöveg készüljön el ahhoz, hogy folyóiratban közölhessük.

2011. május 12-én volt *Az ember tragédiája* könyvbemutatója.

A 2010/11-es tanévben ismét két hallgatónk vett részt a Balassi Intézet műfordító képzésén.

2011/2012-es tanév

Ebben az évben két szemeszterben fordítottuk Katona József *Bánk bán* című drámáját, hat hallgatóval. 2012. február 25-től március 3-ig a Fordítóházban ugyancsak a drámán dolgoztunk, majd hazatérve a tanév végéig befejeztük a fordítást.

2012/2013-es tanév

2012 őszén Ottlik Géza: *Hajnali háztetők* című regényéből fordítottunk részleteket az

Ottlik évforduló alkalmából. Ezeket a részleteket az akkor induló fordítói szeminárium tagjai készítették, közösen.

2012 őszén az előző évi csoport tagjai, akik a *Bánk bán* fordításán közösen dolgoztak, most már egyenként, de még a segítségével a következő Örkény egyperceseket fordították az Örkény évfordulóra: *Arról, hogy mi a groteszk* (saját fordításom, az összeállításához írt ismertetőn belül), *Egy lelkiismeretes olvasó*, *Az ember melegségre vágyik*, *Rossz álmom*, *Sokszor a legbonyolultabb dolgokban is jól megértjük egymást, de előfordul, hogy egészen egyszerű kérdésekben nem*, 170-100.

2013 elején megjelent a *Bánk bán* horvát fordításának kiadása. A könyvbemutató április 18-án volt.

Az *Irodalmi szövegek fordítása* szeminárium keretén belül elkezdtük a *Csongor és Tünde* fordítását nyolc hallgatóval. 2013. február 24-től március 2-ig a Fordítóházban dolgoztunk rajta, majd onnan hazatérve a tanév végéig be is fejeztük.

2013 tavaszán Lovas Ildikó a zágrábi Rövidpróza fesztivál vendége volt és így tanszékünkre is ellátogatott. Ebből az alkalomból a *Kis kavics* című regényéből válogattam részleteket, amelyeket a szemináriumi csoport két tagja fordított le az ellenőrzésem mellett.

2013 őszén Gárdonyi Géza születésének százötvenedik évfordulójára készítettünk összeállítást, amelyben három hallgató fordításában *A kék pille* és a *Festő falun* című elbeszélések mellett részletek szerepeltek a *Szunyoghy miatyánkja* című regényéből is.

2013/2014-es tanév

Ekkorra elérkezettnek láttam az időt, hogy annyi év után végre megszülessen egy olyan szöveggyűjtemény, amely orvosolja a tanszék fennállása óta meglévő problémát, vagyis amely a 19. század irodalmának oktatásához szükséges kanonikus, de más szövegeket is tartalmazna. Kiválogattam a verseket és a prózai műveket vagy azok részleteit, majd négy hallgatót felkértem erre a munkára, amelyet az eddigiekhez hasonlóan terveztem elvégezni. Ketten közülük már dolgoztak a *Bánk bánt*, ketten pedig a *Csongor és Tündét* fordító csoportban. Ezek a hallgatók már annyiszor részt vettek a fordítói szemináriumokon, hogy a leckekönyvükbe nem tudták hivatalosan is fölvenni ezt a tárgyat, csupán a fordítás iránti szeretetük miatt vállalták az újabb munkát. Ezért indokoltnak tartottam, hogy miután a verseket lefordították, a közös munkát és a versek végleges fordítását a Fordítóházban végezzük, mert egyedül ezt a jutalmat tudtam nekik felkínálni. A szövegek mennyisége azonban megkívánta, hogy hazatérésünk után is folytassuk a fordítást. A 2013/2014-es évi fordítói szemináriumon részt vevő hallgatókkal is a szöveggyűjteménybe fordítottunk, Mikszáth Kálmán *Lapaj, a híres dudás* és a *Közigazgatási történetek* című elbeszéléseit. Emellett még néhány prózai szöveg is bekerült a szöveggyűjteménybe, azokat az előző években készült fordítások közül válogattam.

A 2013/2014-es tanév végén megjelent a *Csongor és Tünde* horvát fordításának kiadása.

2014. november elején megjelent a 19. század irodalmából válogatott szöveggyűjtemény, amely röpiratokat, verseket, regényrészleteket és elbeszéléseket tartalmaz.

6. Megjelent fordítások

2003-ban Mann Jolán vezetésével Darvasi László *A legrövidebb novella* horvátul *Najkraća novela* címmel a Fordítói füzetek 2004-es kiadásában.

2003-ban Ladányi István vezetésével Fiuméhez kapcsolódó magyar szépirodalmi szövegeket fordított egy csoport, megjelent: Književna Rijeka, 2003/3, 71–89.

2005-ben *Ladányi István* vezetésével (Mann Jolán is besegített) Garaczi László *Körbezuhanás* horvátul *Strmoglavica* címmel, Tema, 2005/11-12. 10–16.

Lovas Ildikó: *Spanyol menyasszony* horvátul *Španjoska nevjesta*, Quorum, 2008/2. 32–58. Čurković-Major Franciska vezetésével.

József Attila: *Pjesme* (válogatás a költő verseiből), Forum, 2005/10-12, 1161–75.

Szilágyi Andor: *El nem küldött levelek*, horv.: *Neotposlana pisma*, Pozsgai Zsolt: *Prófétakingő*, horv.: *Valcer proroka*, Háy János: *A Gézagyerek*, horv.: *Mali Géza*, Spiró György: *Koccanás*, horv.: *Sudar*. In: Franciska Čurković-Major: *Nova mađarska drama*, Zagreb, Hrvatski centar ITI-UNESCO, 2005.

Vörös István: *Novemberi köd áztatja Budapestet*, horv.: *Novembarska magla natapa Budimpeštu*, elhangzott 2006. ápr. 7-én a Horvát Rádió III. műsorán a Világirodalmi próza (Svjetska proza) című műsorban, megjelent: Književna republika, 2006/7-8, 186–192.

Dragomán György: *Tulipánok*, horv.: *Tulipani* elhangzott 2007. febr. 9-én a Horvát Rádió III. műsorán a Világirodalmi próza (Svjetska proza) című műsorban, megjelent: Tema, 2006/11-12, 57–60.

Madách Imre: *Az ember tragédiája*, horv.: *Čovjekova tragedija*, Zagreb, Filozofski fakultet u Zagrebu, Katedra za hungarologiju: FFpress, 2011.

Mikszáth Kálmán: *A néhai bárány*, Bede Anna tartozása, horv.: *Pokojno janje*, Dug Ane Bede, Forum, 2010/10-12, 1175–1183.

Csaplár Vilmos: *Igazságos Kádár János* (részletek), horv.: *János Kádár Pravedni* (ulomci romana) elhangzott 2007. szeptember 21-én a Horvát Rádió III. műsorán a Világirodalmi próza (Svjetska proza) című műsorban, megjelent: Književna republika, 2008/3-4, 131–138.

Lázár Ervin: *Csillagmajor* elbeszélés-kötetből *Az óriás*, *A keserűfű*, *A porcelánbaba*, horv.: *Div*, *Kiseličasti dvornik*, *Porculanska lutka*. *Tri pripovijetke iz zbirke*: *Zvezdani majur*, elhangzott 2008. január 11-én a Horvát Rádió III. műsorán a Világirodalmi próza (Svjetska proza) című műsorban, megjelent: Forum, 2008/7-9, 907–923.

Lovas Ildikó: *Kijárat az Adriára. James Bond Bácskában* (részletek), horv.: Izlaz na Jadran. James Bond u Bačkoj, (ulomci romana). TEMA, 2008/1-2. 20–24.

Ildikó Lovas: *Kijárat az Adriára. James Bond Bácskában*, horv.: Izlaz na Jadran. James Bond u Bačkoj, Zagreb, Meandar Media, 2009.

Háy János: *Házasságon innen és túl* című kötetéből a *Lajos utolsó levele Feri feleségének, Nehéz, Petőfi*, horv.: Lajosevo posljednje pismo Ferijevoj ženi, Teško je, Petőfijev most. Tri pripovijetke iz zbirke: S ove i s one strane braka, elhangzott 2008. december 14-én a Horvát Rádió III. műsorán a Világirodalmi próza (Svjetska proza) című műsorban, megjelent: Književna republika 2009/4-6, 256–263.

Összeállítás Kossuth Lajos: *A Duna és Fiume*, horv.: *Dunav i Rijeka*, részletek Széchenyi István naplójából és Wesselényi Miklós naplójából, Novi Kamov, 2010/4, 41–45

Rakovszky Zsuzsa: *A kigyó árnyéka* (részletek), horv.: Zmijina sjena (ulomci romana), elhangzott 2010. június 3-án a Horvát Rádió III. műsorán a Világirodalmi próza (Svjetska proza) című műsorban, megjelent: TEMA, 2010/5, 79–86.

Kerékgyártó István: *Trüffel Milán avagy Egy kalandor élete*, horv.: Milan Trüffel iliti život jednog pustolova (ulomci romana), elhangzott 2011. január 12-én a Horvát Rádió III. műsorán a Világirodalmi próza (Svjetska proza) című műsorban, megjelent: Književna republika 2011/4-6, 232–241.

Hét esszé Aliona Frankl fényképeire, horv.: Sedam eseja o fotografijama Alione Frankl: Finta László: A varrógép, horv.: Šivaći stroj, Jánossy Lajos: *Madlein-kesztyű*, horv.: Madeleine rukavica, Györe Balázs: Világ írógépei, egyesüljetek! horv.: Pisaći strojevi svijeta, ujedinite se! Falcsik Mari: *Der Puppenkopf, a babafej*, horv.: Der Puppenkopf – Lutkina glava, Németh Gábor: *Huzatban*, horv.: Na propuhu, Józsa Márta: *Csizma Tatu nélkül*, horv.: Čizme bez djeda, Balázs Attila: *Édesem*, horv.: Slatko moje, TEMA, 2011/1-2, 125–132.

Katona József: *Bánk bán*, horv.: *Ban Bánk*, Zagreb, Filozofski fakultet u Zagrebu, Katedra za hungarologiju: FFpress, 2013.

Krasznahorkai László: *Háború és háború* (részletek), horv.: Rat i rat, (ulomci romana), elhangzott 2012. január 18-án a Horvát Rádió III. műsorán a Világirodalmi próza (Svjetska proza) című műsorban.

Ottlik Géza: *Hajnali háztetők* (részletek), horv.: *Krovovi u svitanju*, (ulomci romana) TEMA, 2012/3-4, 66–72.

Örkény István: *Egy lelkiismeretes olvasó*, horv.: *Jedan savjesni čitatelj*; *Az ember melegsége vágyik*, horv.: *Čovjek čezne za toplinom*; *Rossz álom*, horv.: *Noćna mora*; *Sokszor a legbonyolultabb dolgokban is jól meg-*

értjük egymást, de előfordul, hogy egészen egyszerű kérdésekben nem, horv.: Često se u najzamerenijim stvarima dobro razumijemo, no događa se da se oko najjednostavnijih pitanja ne možemo se složiti; 170-100, Forum, 2012/10-12. 1226–1240.

Lovas Ildikó: *A kis kavics*, horv.: *Kamenčić*, elhangzott 2013. augusztus 14-én a Horvát Rádió III. műsorán a Világirodalmi próza (Svjetska proza) című műsorban, megjelent: TEMA, 2013/ 3/4, 46–50.

Gárdonyi Géza: *A kék pille, Festő falun, Szunyoghy miatyánkja* (részletek), horv.: *Plavi leptir, Slikar na selu, Szunyoghyjev Oče naš* (ulomci romana), Forum, 2013/10-12. 1192–1209.

Vörösmarty Mihály: *Csongor és Tünde*, horv.: *Csongor i Tünde*, Zagreb, Filozofski fakultet u Zagrebu, Katedra za hungarologiju: FFpress, 2014.

Hrestomatija mađarske književnosti. 19. stoljeće, Urednica: Franciska Čurković-Major, Zagreb, Filozofski fakultet u Zagrebu, Katedra za hungarologiju: FFpress, 2014.

7. Összegzés

Az elmondottak alapján talán nem tűnhet szerénytelenségnek az az állítás, hogy a zágrábi Hungarológián igen eredményes fordítási munka folyik. Ez több dologgal magyarázható. A hallgatók mindig rendszeresen elkészítették a fordításaikat, nem nyugós házi feladatnak tekintették. Nagy kedvvel jártak fordítói találkozókra, mindig készek voltak többet dolgozni az előrelátott időnél, gyakran, mondhatnám „Isten nevében” dolgoztak, mert még a leckekönyvükben sem szerepelt a fordítási tevékenység. Azt hiszem ez annak is köszönhető volt, hogy tudták, az én helyzetem is hasonló. Ugyanakkor abban is biztosak voltak, hogy mindent megteszek azért, hogy a munka jó hangulatban folyjon, a kiválasztott szöveget jól le tudjuk fordítani és megjelentethessük valahol. A nevük a fordított szöveg alatt egy-egy kiadványban, esetleg szerény honorárium elegendő jutalom volt számukra. Nemkülönben a Fordítóházban töltött napok is, amikor amellet, hogy gyakran reggeltől-estig dolgoztunk, találtunk alkalmat arra is, hogy sétáljunk a Balaton partján, kiránduljunk Tihanyba, Veszprémbe, vagy elmenjünk egy-egy színházi előadásra. És utoljára, de nem utolsósorban: hiszem, hogy a fordítások közben sok mindent megtanultak. Nemcsak magyarul, hanem emberileg is.